

Atlastelua lähimetsissä

Mikko Savelainen, Apus ry:n atlasvastaava, 14.12.2023

Toukokuu on muutamaa päivää vaille valmis. Aurinko on ollut horisontin yläpuolella jo pari tuntia ennen kuin aloitan päivän atlastelun. En ole varma, olenko keksinyt erittäin hyvän tekosyyän vai onko tosiaankin niin, että atlashavaintojen tekeminen onnistuu paremmin, kun on ensin herännyt.

Metsään saapuessani puhelimeen pärähtää tekstari. Viikon arktikaretkeä viettävä ystäväni kyselee, onko päivän käpytikka jo löytynyt. Rivien välistä voin päätellä, että ennusteessa luvattu sumu on saapunut saareen. Pikkusieppo laulaa! Aamu alkaa ihanasti.

Pikkusieppokoiras. Kuva: Mikko Savelainen.

Atlasretkeily on tarkoittanut täysin erityyppistä lintuharrastusarkea. Olen vältellyt kohteita, joilta tulee havaintoja ilman minuakin. Retkeni ovat suuntautuneet lintutorniin ja lepäilijäkosteikkojen sijaan aamuisiin metsiin ja joenvarsiin. Pitkien siirtymien sijaan olen kolunnut lähialueita tarkkaan ja useasti. Homma on ollut monella tapaan erilaista: retket on joutunut suunnittelemaan systemaattisemmin sekä pohtimaan ja selvittämään, mihin lajeihin pitäisi keskittyä eli mitkä lajit ruokkivat poikasia juuri nyt ja minkälaisesta ympäristöstä niitä pitäisi etsiä. Tavoitteellisuus on tuonut retkeilyyn ryhtiä ja mielekkyyttä. Samalla on tullut mietittyä omaa lintuharrastusta. Aikaisemmin suurin osa harrastusajasta on mennyt kauaksi katsoessa. Nyt ei ole kaukoputkea juuri kaivannut.

Samalla on joutunut tunnustamaan, että lähellä olevat linnut ovat jääneet liian vähälle huomiolle. Vaikka harrastusvuosia on jo aika paljon, niin omat tiedot ihan tavallistenkin lajien ekologiasta ovat puutteellisia. Sirittäjän pesän löytäminen maasta oli iso yllätys. Saako se maapesinnästä jotakin hyötyä vai liittyykö pesäpaikan valintaan jotakin dramatiikkaa?

Atlasretkien myötä on pitänyt omaksua toisenlainen tapa liikkua luonnossa. Etsimisen ja määrittämisen lisäksi lintuja on joutunut normaalista poiketen jopa tarkkailemaan. Olen aika varma, että pelkästään vuoden 2023 toukokuun aikana olen katsonut enemmän lintujen nokkia kuin aikaisempina vuosina yhteensä. Miten pari itikkaa linnun nokassa voikaan tehdä ihmisen onnelliseksi? Yes, pesimävarmuusindeksi parani pykälällä!

Atlasretkeily on ajoittain hyvin yksinäistä puuhaa. Kaverien hehkuttaessa hienoilla muuttosummilla ja harvinaisuuksilla omat havainnot pesivistä tinteistä ja tikoista ovat tuntuneet vaatimattomilta.

Itselleni on merkinnyt kuitenkin erittäin paljon, että koen havainnoistani olevan jotakin hyötyä. Atlashavainnot ovat osa merkittävää valtakunnallista selvitystä, joka auttaa tuntemaan linnustossa ja koko luonnossa tapahtuvat muutokset paremmin.

Vielä on atlaskesiä jäljellä ja kaikki uudetkin atlastelijat ehtivät mukaan.

Tässä muutama vinkki:

- Tavoitteena on tehdä mahdollisimman monen eri lajin pesintään viittaavia havaintoja. Ei siis laskea kaikkia lintuja! Parhaimman tuloksen saa, kun tekee atlashavaintoja saman 10 × 10 km atlasruudun erilaisista ympäristöistä. Myös kotipihan pönttölajit ovat arvokkaita!
- Kannattaa erityisesti keskittyä ruutuihin, joista on vähiten havaintoja, sekä lajeihin, joista ei ole havaintoa ko. ruudusta ollenkaan tai pystyt parantamaan pesimävarmuusindeksiä (reviirillä vähintään kahtena päivänä laulava västäräkki: indeksi 4. Hyönteisiä nokassaan kantava västäräkki: indeksi 74). Katso atlasruuduissa tähän mennessä havaitut lajit ja niiden pesimävarmuusindeksit: <https://tulokset.lintuatlas.fi/grid>.
- Innostu tavallisten lajien tarkkailusta! Atlakseen voi osallistua oman lintujen tunnistustason mukaisesti. Tarkkaile tuntemiesi lintujen käyttäytymistä. Emo kantamassa ruokaa nokassaan on vahva merkki siitä, että pesä ja poikaset ovat jossain lähistöllä. Muista havainnoida lintuja häiritsemättä.
- Seuraa tuloksia atlassivulta. Monen tavallisen lajin pesimähavainnot puuttuvat vielä! Kun kirjaat atlashavaintoja esimerkiksi Havaintopalvelu Tiiraan, niin huomaa, että salatusti menevät havainnot näkyvät tuloksissa vasta muutaman kuukauden kuluttua.